

Üniversitenin İstinye Park'ı: Bilginin Rantı ve Çok Aktörlü Piyasa Rejimi¹

Birgül Ulutaş²

Ankara'nın köklü devlet üniversitelerinin teknokentlerinde doktora tezimin saha verilerini toplamamın üzerinden tam on yıl geçti. 2026 yılı başı itibariyle Türkiye'de teknokentlerin sayısının 114'e ulaştığı bildiriliyor (TCSTB, 2026). O günlerde, "üniversite-sanayi işbirliği" söylemi altında, bilimin piyasa taleplerine göre yeniden şekillendiği, akademik emeğin ise "girişimcilik" adı altında yeni bir formata sokulduğu bir dönüşümün tam ortasındaydık. Aradan geçen on yılda, o gün tespit ettiğimiz eğilimlerin bugün artık üniversitenin "yeni normal" haline geldiğini görmek üzücü ama şaşırtıcı değil. Alanyazında sıklıkla vurgulandığı gibi, devletin eğitim üzerindeki kamusal desteğinin çekilmesi ve üniversitelerin kendi kaynaklarını yaratmaya zorlanması (Ünal, 2011), üniversiteleri piyasa kurallarının işlediği ticari işletmelere dönüştürdü.

Küresel kapitalizmin "bilgi ekonomisi" olarak adlandırdığı bu yeni evrede, üniversiteler artık sadece bilgi üreten kurumlar değil, bilginin "değişim değeri" üzerinden pazarlandığı, akademisyenin ise "bilgi işçisine" dönüştüğü yapılar haline geldi (Gorz, 2010). On yıl önce Bauman'ın (1999) "akışkan modernite"de bilimin ahlaki sorumluluğunun azaldığına dair uyarısı, bugün teknokentlerin parıltılı binaları arasında çok daha somut bir gerçekliğe dönüşmüş durumda. Bu makalede, 2015 yılında Ankara'nın "Toprak" ve "Ateş" (kod adlarıyla) üniversitelerinde bizzat gerçekleştirdiğim ve bugün geçerliliğini korumakla kalmayıp daha da derinleşen bir tabloyu ortaya koyan araştırmamın bulgularını, sahadaki aktörlerin kendi sesleriyle yeniden dikkatinize sunuyorum. Bu, sadece bir geçmiş zaman tespiti değil, akademinin geleceğine dair kritik bir hatırlatmadır.

Modernitenin "Kutsal"ından Piyasanın "Meta"sına

Modern dünyanın şafağında inanç yerini bilgiye, "ilahî özne" fikri ise "insan özneye" bırakmıştı. Kant'ın "aklını kullanma cesareti" gösterme çağrısı, sosyal bilimlerin gelişmesine zemin hazırlarken emeği de feodal bağlarından kopardı. Ancak Marxist bir okumayla, bu özgürleşme burjuva toplumunun doğuşuyla

¹ Bu metin, Dr. Birgül Ulutaş'ın 2016 yılında Ankara Üniversitesinde Prof. Dr. Hasan Hüseyin Aksoy danışmanlığında tamamladığı "Piyasalaşma Bağlamında Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Teknokentler" adlı doktora tezinden elde edilen verilere dayanmaktadır.

² ulutas.birgul@gmail.com

birlikte yeni bir prangayı, "metalaşmayı" beraberinde getirdi (Marx & Engels, 2007; Wallerstein, 1983). Bugün ise modern bürokrasi ve devlet, Bauman'ın (2011) tabiriyle "katı modernite"den "akışkan modernite"ye evrildi. Profesyonellik ve uzun vadeli adanmışlık yerini belirsizliğe, esnekliğe, kısa vadeli projelere bıraktı. Yeni "deneyim ekonomisi" kurumları, çalışanlarına tek bir mesaj vermektedir: "Uçuculuk", "esneklik" ve "kısa ömürlülük". Bauman'a (1999) göre eğitim ve bilim de bu akışkanlıktan nasibini almıştır. Gorz'un (2010) belirttiği gibi bilginin değeri artık onun hakikatinden değil, serbest dolaşımını sınırlama kapasitesinden (patent, telif vb.) gelmektedir. Piyasada satılma potansiyeli olmayan bilgi "değersiz" görülürken, akademisyenler de bu süreçte emek piyasasındaki metalaşmadan paylarını alarak nitelik değiştirmektedir.

Araştırmanın Mutfağı: Akademisyenler ve Yöneticilerle Yüz Yüze

Bu çalışmanın omurgasını, Türkiye'de neoliberal politikaların üniversite üzerindeki etkilerini en kristalize haliyle görebileceğimiz Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (teknokentler) üzerine, Mayıs 2015 ile Ağustos 2015 tarihleri arasında yürüttüğüm kapsamlı saha araştırması oluşturmaktadır. Araştırma, kişisel ve kurumsal gizliliği sağlamak amacıyla "Toprak Üniversitesi" ve "Ateş Üniversitesi" kod adlarını verdiğim, Ankara'daki iki köklü devlet üniversitesinin teknokentlerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, teknokent ekosisteminin iki ana aktörü üzerine kurgulanmıştır: Teknokentlerde şirket kuran veya danışmanlık yapan 12 akademisyen ve bu bölgelerde faaliyet gösteren 12 şirket sahibi/yöneticisi. Toplamda 24 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, onların deneyimleri üzerinden akademinin dönüşümü izlenmiştir. Görüşülen akademisyenlerin ve şirket sahiplerinin profili, teknokentlerin ağırlıklı olarak mühendislik, savunma sanayii ve biyoteknoloji alanlarına odaklandığını doğrular niteliktedir. Aşağıdaki tablo, araştırmada öne çıkan ve ifadelerine yer verilen bazı katılımcıların profillerini, bu makalede kullanılan rumuzlarıyla (gerçek isimleri değildir) birlikte özetlemektedir:

Tablo 1: Araştırmada İfadelerine Başvurulan Temel Katılımcı Profilleri

Rumuz	Bağlı Olduğu Kurum	Rolü (Pozisyonu)	Uzmanlık Alanı (Sektör)
Doç. Dr. Selim	Ateş Üniversitesi	Akademisyen (Danışman)	Makine Müh. (Otomotiv)
Öğr. Gör. Kemal	Ateş Üniversitesi	Akademisyen (Proje Yöneticisi)	Kimya Müh. (Savunma Sanayi)
Prof. Dr. Haldun	Ateş Üniversitesi	Akademisyen (Danışman)	Tıp (Plastik Cerrahi)
Prof. Dr. Metin	Toprak Üniversitesi	Akademisyen (Firma Ortağı)	Elektrik-Elektronik Müh.
Doç. Dr. Orhan	Toprak Üniversitesi	Akademisyen (Firma Sahibi)	Biyoteknoloji (Temel Bilimler)
Turgut Bey	Ateş Teknokent	Şirket Yöneticisi (Firma Ortağı)	Kimya Müh. (Biyomühendislik)
Hakan Bey	Toprak Teknokent	Şirket Yöneticisi (Kurucu Ortak)	Uçak Müh. (Savunma)

Sanayinin Gözünde "Makbul Akademisyen": Hız, Uyum ve Gençlik

Saha bulgularım, sanayinin akademisyenlerden beklentisinin, akademik dünyadaki "derinlemesine analiz" ve "teorik yetkinlik"ten oldukça farklı olduğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koydu. Şirketler için makbul akademisyen teorik tartışmalardan uzak duran, pratik sorunlara hızlı çözüm üretebilen ve en önemlisi "şirketin arkasında durabilen" kişidir.

Ateş Üniversitesi Teknokenti'nden şirket yöneticisi Turgut Bey, neden özellikle genç akademisyenleri (veya doktora öğrencilerini) tercih ettiklerini şu sözlerle, neoliberal esnekliğin bir itirafı gibi açıklamıştı:

"Yani genç akademisyenlerle çalışmak bu anlamda daha kolay bence. Bunu her konuşmamda söylüyorum; eğer bir şey yapacaksak, şu anda doktora düzeyindeki insanlar hep bizim için en kıymetli insanlar... Çünkü onlar esnek, onları daha bir yapıya sokmak kolay. Ama 25 yıllık bir akademisyeni bir yapıya sokmanız hemen hemen mümkün değil. Geçmişte yaşadığı tecrübeler var, bir bakış açıları var, bir yaklaşımı var. Yani o yaklaşımı size uydurmak, bir noktada buluşmak gerçekten güç oluyor. O yüzden biz genelde genç diyebileceğim akademisyenlerle çalışıyoruz."

Bu ifade, akademik birikimin ve deneyimin piyasa koşullarına uyum sağlama noktasında bir "ayak bağı" olarak görüldüğünü kanıtlar niteliktedir. Tecrübeli akademisyenin "kendi bakış açısına" sahip olması, şirket için yönetilmesi zor bir durum olarak algılanmaktadır.

Öte yandan, sanayi ile entegre olmuş akademisyenler de kendi meslektaşlarını "fildişi kulede yaşamakla" suçlamaktadır. Ateş Üniversitesi'nden proje yöneticisi Öğr. Gör. Kemal, sanayicinin üniversiteye gelmekten neden korktuğunu şöyle anlatmıştı:

"Şimdi sanayicinin bir problemi olduğu zaman üniversiteye gelmeye korkuyor, niye korkuyor? Bir, geldiğinde çok yüksek ücretler isteniyor hocalar tarafından. [...] İkincisi sanayici buraya geldiği zaman, ... konunun uzmanı hocayı bulamıyor. Yok yani, şey kalıyorlar, sanayiye kapalı kalmışlar; anca teorik. [...] Sanayi-üniversite işbirliği bana göre hikâye bir kavram. Çok çok hikâye bir kavram. Burda işte akademisyen arkadaşlar da burda görüyoruz. Hayatında sanayi görmemiş, OSTİM'e hiç gitmemiş maalesef mühendisler, ... mühendis akademisyenler var. Kendi şeylerinde sabah gelmişler işte derslerini vermişler, akşam gitmişler. Yüzde doksani sanayiden kopuk çalışıyor, yüzde doksani diyorum."

Burada görülen tablo, üniversite içindeki bir yarılmaya işaret etmektedir: Bir yanda piyasanın dilini konuşan ve "iş bitirici" olanlar, diğer yanda "sadece teorik" kalarak piyasa gözünde değersizleşenler.

Bilimsel Emeğin Dönüşümü: Çözüm Üret, Soru Sorma

Neoliberal bilgi üretim sürecinde akademisyenden beklenen, "neden" sorusunu sorması değil, "nasıl" sorusuna en hızlı cevabı vermesidir. Otomotiv

alanında çalışan Doç. Dr. Selim'in şu itirafı, akademik kimliğin nasıl bir hizmet sağlayıcıya dönüştüğünü gözler önüne sermektedir:

"Ya şimdi bir kere onlara çözümü sunmanız lazım, firmalara. Teoriyle, işte güzel bilimle falan... onlarla hiçbir alakaları yok. Yani 'çözüm bu', dediğinizde ve hakkaten o çözümse, onlar için değerli oluyorsunuz... [...] Optimal olması hiçbir zaman önemli değil. Çünkü üniversiteyle çelişilen nokta da o; yani süper sanat gibi bir şey yapmanız beklenmiyor hiçbir zaman. Çalışsın, kırılmasın yeter. [...] Bir de şey var ... sonuçta akademisyen bunu baştan anlamalı; proje onların projesi, yani bunu sahiplenip kendinize göre ne bileyim çalışmalarınıza böyle yontamazsınız. Onlar satacak en sonunda, ona göre siz(in) de kendi vaktinizi ayarlamanız lazım... Sonuçta onlar ondan para kazanacak, sahiplenmemeniz lazım, sadece çözüm sunacaksınız, çekileceksiniz."

Bu ifadeler, Waters'ın (2004) akademisyenlerin artık özgür olmadıkları, korktukları ve "işler neden böyle" gibi büyük soruları sormaktan kaçındıkları tespitini doğrular niteliktedir. Akademisyen, projenin entelektüel mülkiyetini veya bilimsel derinliğini değil, sadece ticari işlevselliğini dert etmeye zorlanmaktadır.

"Emlakçı" Teknokentler ve Vizyon Sorunu

Araştırmamın belki de en ilginç bulgularından biri, teknokent yönetimlerine yönelik eleştirilerde gizlidir. Hem akademisyenler hem de şirket sahipleri, teknokentleri bir "inovasyon ekosistemi" yaratmaktan ziyade, yüksek kiralar peşinde koşan "gelişmiş emlakçılar" olarak görmektedir. Şirket yöneticisi Turgut Bey, teknokentlerin vizyonunu bir AVM mantığına benzeterek sert bir dille eleştirmişti:

"...Yani bizim teknokentlerin ekosistem yaklaşımı bence sıfır. Yani sadece bizimkiler, gelişmiş emlakçılık boyutunda görüyorlar. Hatta gelişmiş de değil, emlakçılık boyutunda görüyorlar... [...] Ben yani böyle teknokente çok emlakçı diyorum ama teknokentler en azından akademisyenleri dışarıyla buluşturmak için bir arayüz oldu... Ama nasıl yapıyorlar? 'Ben daha lüks teknokent yaptım', maalesef bizde hala kavram bu. 'Benim teknokentim daha lüks'. Öyle bir teknokente yeri alıyoruz, ...baktım [küresel markalar] falan alışveriş merkezi yapıyorlar. [...] Dedim 'ya rakam, siz bu firmaları abartmışsınız' dedim, yani teknokente [küresel markalar]ın ne işi var dedim. 'Yok yok anlaştık, bunlar burada olacak, AVM yapıyoruz Ankara'nın İstinye Park'ı olacağız.' Teknokentten bahsediyorum yani, hala teknokentten... Yani burada en iyi teknokent, en lüks teknokent kavramına gitmeye çalışıyorlar. Çünkü ölçebildikleri o, bildikleri o, ona gidiyorlar. Vizyon darlığı, ben böyle değerlendiriyorum yani."

Bu durum, üniversite-sanayi işbirliğinin mekânsal boyutu olan teknokentlerin, bilimsel üretimden ziyade ranta dayalı bir "han sahipliği" modeline sıkıştığını göstermektedir.

Görünmeyen Emek: "Benim Mesaim Yok"

Akademisyenlerin teknokentlerdeki varlığı, üniversitedeki mevcut iş yüklerinin üzerine eklenen, çoğu zaman "gönüllü" gibi görünen ama aslında bir zorunluluğa dönüşen esnek çalışma saatlerini beraberinde getirmektedir. "Adanmışlık" kültürü, neoliberalizmin elinde kendini sömürmenin bir aracına dönüşmektedir.

Temel bilimler alanında çalışan ve araştırmasına kaynak yaratmak için şirket kurmak zorunda kalan Doç. Dr. Orhan'ın isyanı, araştırma zamanının nasıl çalındığını gösterir:

"Benim mesai saatim yok. Ben haftanın yedi günü, günün de hemen hemen 18 saati zaten laboratuvarında olan biriyim. Ben kendini işine adanmış bir araştırmacıyım. O yüzden teknokentin aldığı şey mesai saatim olmadığı için, benim araştırma zamanımdan çaldı. O da tabii beni mutlu etmeyen bir durum oldu, çok gereksiz detaylı, çok şey işler olduğu için artık öyle devam etsin istemiyorum."

Bir diğer akademisyen Prof. Dr. Metin ise, özel hayatın nasıl silikleştiğini, çocuklarından zaman çalmama gayretiyle kendini nasıl daha fazla çalışmaya adanmış olduğunu anlatır:

"Ben çalışma saatimi arttırmadım, çünkü çocuklarım var. Onlardan zaman çalamam hani, onlara haksızlık olur. O yüzden ben aynı saat çalışıyorum. Dediğim gibi %30'unu oraya [teknokent firmasına] veriyorum, %70'ini buraya [üniversiteye] veriyorum."

Bu ifadeler, akademisyenin vasıfsız işçiye dönüşümü (Vatansever & Yalçın, 2015) tezini destekler niteliktedir, zira akademik emek, sürekli yayın baskısı ve proje yetiştirme telaşı arasında sıkışıp kalmıştır.

Etik Aşınma: "Al Gülüm Ver Gülüm"

Piyasa ilişkilerinin akademiye sızması, sadece çalışma saatlerini değil, etik değerleri de dönüştürmektedir. Bourdieu'nun (2016) bilim insanının en önemli sermayesi olarak tanımladığı "çıkarsızlık" (non-interest) ilkesi, yerini karşılıklı ticari çıkarılara bırakmaktadır.

Tıp doktoru ve akademisyen olan Prof. Dr. Haldun, şirketlerle kurulan ilişkilerdeki bu "kazan-kazan" (win-win) görünümü yozlaşmayı şöyle ifşa eder:

"Sonuçta... alenen söylenmese bile firmaların bazı destekleri herkes için söylemek, genellemek doğru olmayabilir ama 'al gülüm ver gülüm' gibi. Yani 'bana ne kadar kazandırırsan, ben sana o kadar destek veririm' mantığı yatıyor bazı firma ilişkilerinde. [...] Yani arada böyle etik olmayan ilişkilerin olmaması gerekiyor."

Bu "al gülüm ver gülüm" metaforu, üniversitenin kamusal yarar ilkesinden uzaklaşarak, kişisel ve kurumsal kâr hırslarının arenasına dönüştüğünün en somut göstergesidir.

Makine Dişlileri Arasında Çatlak Sesler: Örgütsüzlük ve Mikro Direnişler

Peki, akademinin kodlarını derinden sarsan bu piyasalaşma dalgası karşısında tüm aktörler durumu kabullenmiş midir? Araştırma sahasında genel geçer bir "örgütlü direniş" ya da sendikal bir hak arayışından söz etmek maalesef mümkün değildir. Teknokentlerdeki şirket yöneticileri "örgütlülüğü" sadece firmalar arası ticari bir ağ (network) kurmak olarak algılamakta, emeği en çok sömürülen lisansüstü araştırma işçileri ise sistemin hiyerarşisi (raconu) içinde seslerini çıkarmamayı tercih etmektedir. Hatta laboratuvarlarda uzun saatler ücretsiz çalışan bir doktora öğrencisinin şu sözleri, örgütsüzlüğün ve caresizliğin en net itirafıdır:

"Birine sorunumu açtığımda alacağım cevap %99 bellidir: 'E öyleyse yapma o zaman'. (...) Sonuçta ülkemizde akademisyenler birliği diye gruplar bile var. Kimsenin bir girişim içerisinde olduğunu görmedim... Bunu anladığım günden itibaren susuyorum".

Ancak makro düzeyde bir örgütlülük olmasa da neoliberal kuşatmaya karşı bireysel inisiyatiflerle geliştirilen "mikro direniş" pratikleri oldukça değerlidir ve gelecekteki mücadeleler için önemli ipuçları barındırmaktadır. Bu mikro direnişlerin en çarpıcısı, piyasanın "hızlı ve satılabilir ürün" dayatmasına karşı "temel bilimlerde ve hakikatte ısrar eden" araştırmacıların tutumudur. Biyoteknoloji alanında şirket kuran ancak araştırmalarının piyasa baskısı altında ezildiğini fark eden Doç. Dr. Orhan'ın, kâr elde etme potansiyeli olmasına rağmen *şirketini kapatma kararı alması*, piyasa mantığını reddeden somut bir karşıt pratik, bir mikro direniştir:

"Benim hiçbir zaman bir şeyi satma motivasyonum olmadı. Hiçbir zaman para kazanma motivasyonum olmadı... Benim gibi araştırma, bilim, bilgi üretme merakı olan insanlar için [şirket kurmak] çok yanlış bir şey... Hevesimi, motivasyonumu kırıyor. O yüzden kapatıyorum".

Bir diğer mikro direniş alanı ise şirketlerin dayattığı "gizlilik sözleşmelerine (NDA)" karşı "bilginin kamusalığını ve açık bilimi" savunan akademisyenlerin tavrıdır. Şirketler üretilen bilgiyi patent ve ticari sır zırhıyla kamuoyundan saklamaya çalışırken, bir akademisyenin şirketle çalışmanın ön koşulu olarak "bilimsel bulgulara sınır konmamasını" şart koşması ve geliştirilen teknolojinin bilimsel verilerini açık etmenin bir yolunu bularak yayınlamakta ısrar etmesi, bilginin özel mülkiyete hapsedilmesine karşı geliştirilen önemli bir gediktir.

Sonuç ve Geleceğe Dair Bir Projeksiyon: On Yıllık Dönüşüm ve Mücadele Hattı

Ankara'daki teknokentlerde yürüttüğüm ve saha verilerini on yıl önce topladığım bu çalışma, neoliberal politikaların üniversiteyi ve akademik kimliği nasıl dönüştürdüğüne dair erken dönem uyarı fişeklerinden biriydi. Aradan geçen on yılda, o günlerde sayıları 50 civarında olan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin sayısı bugün 114'e ulaşmış (TCSTB, 2026),

teknokentler üniversitelerin "istisnai" uzantıları olmaktan çıkıp, bizzat üniversiteyi yöneten ve yönlendiren "merkezler" haline gelmiştir.

Araştırmanın yapıldığı dönemde tespit edilen eğilimler, bugün artık kemikleşmiş yapısal sorunlara dönüşmüştür. Araştırma açıkça göstermektedir ki üniversite-sanayi işbirliği adı altında yürütülen süreçlerde:

1. Temel bilimler piyasada doğrudan karşılığı olmadığı için değersizleşmekte, Doç. Dr. Orhan'ın "*Eğer ben bunun [satılabilirlik] endişesiyle bilim yapmaya kalkarsam, o işin adı bilim olmaz*" şeklindeki çığılığı, temel bilim bölümlerinin bugün yaşadığı varoluşsal krizin temelini özetlemektedir.
2. Akademik özerklik ve özgürlük, şirketlerin "müşteri" memnuniyeti ve "ticari gizlilik (NDA)" kısıkacında erimektedir.
3. Akademisyenler ve genç araştırma işçileri, entelektüel emekçi kimliğinden sıyrılarak, güvencesiz ve esnek çalışmaya mahkûm edilen, proje bazlı "bilgi işçilerine" ve "kapitalist akademisyenlere" dönüştürülmektedir.

Gelecek İçin Ne Anlam İfade Ediyor?

Bu araştırmanın bugün ve gelecekteki akademik mücadeleler için sunduğu en temel çıkarım şudur: Üniversitelerin kurtuluşu, piyasa ile daha iyi entegre olmakta değil, piyasanın tahakkümünden özgürleşmektedir. Yukarıda bahsi geçen "mikro direniş" pratikleri —yani satılabilir ürün yerine temel bilimde inat edenlerin veya şirket sırrı yerine açık bilimi savunanların bireysel çabaları— son derece kıymetlidir. Ancak bu çatlak seslerin, yapısal bir değişimi zorlayacak makro bir akademik dayanışmaya dönüşmesi elzemdir.

Gorz'un (2001) on yıllar önce uyardığı gibi, akademisyenin "kendini adamışlığı", sosyal anlamından kopartılarak ticarileştirilmiş ve sermayenin ucuz bir yakıtına dönüştürülmüştür. Önümüzdeki on yılın akademik mücadelesi, üretilen bilginin "değişim değeri" (kâr) üzerinden değil, "kullanım değeri" ve "kamusal yarar" üzerinden değerlendirildiği bir üniversite iklimini yeniden inşa etmek olmalıdır. Devlet kaynaklarının (fonların ve teşviklerin) şirketlerin özel patentlerini fonlamak yerine, toplumun gerçek sorunlarını çözen açık erişimli bilimsel araştırmalara aktarılmasını talep etmek, niceliksel (performans, yayın sayısı, proje bütçesi) değerlendirmelerin yerine niteliksel bilimsel etiği koymak, akademinin sadece onurunu değil, geleceğini kurtarmak için atılacak öncelikli adımlardır.

Kaynakça

- Aksoy, H. H. (2005). Küresel kapitalizmin kamusal eğitime etkileri. *Abece Eğitim ve Ekin Dergisi*, 232, 2-7.
- Bauman, Z. (1999). *In search of politics*. Polity Press.
- Bauman, Z. (2011). *Collateral damage: Social inequalities in a global age*. Polity Press.
- Bernal, J. D. (1939). *The social function of science*. Routledge.
- Bourdieu, P. (2016). *Pascalian meditations* (R. Nice, Çev.). Stanford University Press.
- Gorz, A. (2001). *Yaşadığımız sefalet* (N. Tural, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Gorz, A. (2010). *The immaterial* (C. Turner, Çev.). Seagull Books.
- Marx, K., & Engels, F. (2007). *Manifesto of the communist party*. International Publishers.
- Shore, C., & Wright, S. (2015a). Audit culture revisited: Rankings, ratings, and the reassembling of society. *Current Anthropology*, 56(3), 421-444.
- Shore, C., & Wright, S. (2015b). Governing by numbers: Culture audit, rankings and the new world order. *Social Anthropology*, 23(1), 22-28.
- Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2026, 28 Şubat). *Teknopark sayımız 114'e ulaştı*.
<https://teknopark.sanayi.gov.tr/Agtm/AnnouncementDetail?YVfjmcnnrXMtnNIpQ6gdaR8vdUPzmO6kRjLf8F4Jdmg%253d=rvTxXIqtWQ1QMGMJ6Roh%252bA%253d%253d>
- Ulutaş, B. (2016). *Piyasalaşma bağlamında üniversite-sanayi işbirliği ve teknokentler* [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ulutaş, B. (2020). Academic identity & academic labour in the neoliberal knowledge production process: The example of Ankara's technocities. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 19(1), 271-311.
- Ünal, L. I. (2011). Yükseköğretim finansmanı: Neoliberal çözüm ve tehditler. F. Ercan & S. Korkusuz Kurt (Der.), *Metalaşma ve iktidarın baskısındaki üniversite içinde*. Sav Yayınları.
- Vatansever, A., & Yalçın, M. G. (2015). *Ne ders olsa veririz: Akademisyenin vasıfsız işçiye dönüşümü*. İletişim Yayınları.
- Wallerstein, I. (1983). *Historical capitalism*. The Thetford Press Limited.
- Waters, L. (2004). *Enemies of promise: Publishing, perishing and the eclipse of scholarship*. Prickly Paradigm Press.